616-001-036.8-079:331.053.2

PRACOVNÍ TESTY U POÚRAZOVÝCH NÁSLEDKŮ

MUDr. Václav MASTNÝ
Z Výzkumného ústavu traumatologického v Brně. Ředitel prof. MUDr. Vladimír NOVÁK

Účinností zákona 55/56 se již neodškodňují následky úrazů, které vznikly po 1. I. 1957, procenty ztráty výdělečné činnosti, ale posuzují se podle vyhlášky 250/56 k uvedenému zákonu 55/56. Podle vyhlášky může být zraněnému přiznán částečný invalidní důchod za těchto podmínek:

1. jestliže u zraněného nastal podstatný pokles výdělku proto, že následkem úrazu může vykonávat původní nebo přiměřené zaměstnání jen za zvlášť ulehčených pracovních podmínek.
2. Zraněný může vykonávat jiné přiměřené zaměstnání, ale méně kvalifikované.
3. Poúrazové následky značně ztěžují obecné životní podmínky.

Nárok na plný invalidní důchod vznikne tehdy, jestliže postižený je následkem úrazu neschopen jakéhokoli soustavného výdělečného zaměstnání nebo výkon zaměstnání zhoršuje jeho stav. Nebo v tom případě, může-li vykonávat jen takové zaměstnání, které je nepřiměřené jeho dřívějším schopnostem a společenskému významu zaměstnání před úrazem.

Poúrazové následky podle vyhlášky posuzují příslušné posudkové komise. Musí mít ovšem oporu v odborných nálezech, které jim mají poskytnout co nejvíce konkrétních údajů. To ovšem neznamená, že se má odborný lékař vyjadřovat, k jakým zaměstnáním je zraněný schopen. V tomto ohledu nemají odborní lékaři dostatek zkušeností. Na druhé straně však nález, který obsahuje jen popis patologicko-anatomických a morfologických změn s rozsahem kloubní funkce, bývá pro členy komise málo názorný a nevystihuje často pracovní možnosti zraněného.

Proto navrhujeme na základě dlouholetých posudkových zkušeností, rozboru několika set poúrazových případů a s přihlédnutím k poznatkům sovětské pracovní expertisy, zaměřit závěr odborného nálezu na ty hlavní funkce pohybového ústrojí, které pracující při své výdělečné činnosti nejčastěji potřebuje nebo jinak řečeno, které pracovní činnost nejčastěji vyžaduje. Uvedené funkce shrnujeme do takzvaných pracovních testů:

I. test: možnost posadit se a setrvávat v poloze vsedě. Charakterisuje schopnost k práci vsedě.

II. test: možnost postavit se a setrvávat v poloze ve stoje. Informuje o schopnosti práce ve stoje.

III. test: možnost setrvávat v předklonu u pracovního stolu.

IV. test: možnost chůze v terénu.

V. test: chůze po schodech.

VI. test: možnost nastupovat a vystupovat z dopravních prostředků.

VII. test: schopnost k hrubším manuálním pracím s větším rozsahem pohybů horní končetiny a s větší svalovou silou. Při tom ruka drží a pracuje s předmětem nebo nástrojem pomocí háčku, válce nebo pěsti podle funkčních testů ruky. Háčkem nosíme břemena za držadlo, pomocí válce držíme rukojeť nástrojů nebo páky, pěstí předměty svíráme.

VIII. test: schopnost k jemnějším manuálním pracím s menším až středním rozsahem pohybů horní končetiny a s menší svalovou silou. Přitom ruka uchopí předmět nebo nástroj špetkou nebo štipcem podle funkčních testů ruky. Štipcem například manipulujeme s perem nebo tužkou, pomocí špetky sbíráme drobné předměty, stříháme nůžkami apod. Uvedené práce se zpravidla provádějí za bližší kontroly zraku.

IX. test: možnost osobní obsluhy jako oblékání, umývání, obouvání apod. Osobní obsluha informuje o některých pracovních polohách (dřep, klek, hluboký předklon.) Ve vyhlášce je také na ni pamatováno ztížením obecných životních podmínek.

Pracovní testy představují komplexní funkční hodnocení na základě klinického, funkčního, případně i profesiografického vyšetření. Všímají si také vlivu neúrazových chorobných změn, po případě jejich zhoršení úrazem, jak to vyžaduje vyhláška.

Kvalitu testů je možno vyjádřit v pěti stupních. Při prvém stupni provede zraněný test normálně a lze proto předpokládat, že je plně schopen k práci podle příslušného testu.

Při druhém stupni je provedení testu omezeno časově nebo jinak, což je nutno odůvodnit. Postižený je pak schopen k práci se střídavou polohou např. vsedě a vestoje, k práci s úlevami nebo se zkrácenou pracovní dobou, nebo musí změnit zaměstnání.

U třetího stupně snese zraněný zatížení příslušným testem jen krátkodobě. Je to nutné rovněž odůvodnit například uvolněním kloubu, špatným osovým postavením apod. Pak práce podle testu může být také jen krátkodobá a s příslušnými přestávkami. Zraněný například si může občas dojít do skladiště pro materiál.

Při čtvrtém stupni je provedení testu již od počátku obtížné, zraněný potřebuje hole, berle, pomoc druhé osoby apod. Práce podle testu není vhodná ani krátkodobě, zraněný například může jen dojít na blízké pracoviště a pracuje jen vsedě.

Pátý stupeň znamená, že postižený není vůbec schopen test provést. Nemůže například chodit ani o berlích, potřebuje vozík apod.

Z praktických důvodů stačí se vyjádřit jen k testům, kde jde o druhý až pátý stupeň, tedy kde nejde o normální poměry. Ovšem hodnocení musí vyplývat z celkového nálezu a musí být dobře zdůvodněno.

Domníváme se, že zaměřením odborných nálezů na pracovní testy lze posudkovým komisím nejen jejich práci usnadnit, ale také ji zkvalitnit, a to nejen při posuzování podle vyhlášky 250/56, ale také při návrzích vhodných zaměstnání.